

Uppsala kommun
[uppsala.kommun@uppsala.se](mailto: uppsala.kommun@uppsala.se)

2024-01-24
Dnr 2023:1358

Beslut

efter kvalitetsgranskning av Undervisningens
kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne
skogsmaskiner vid Uppsala yrkesgymnasium
Jälla i Uppsala kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Uppsala yrkesgymnasium Jälla avseende undervisningens kvalitet i gymnasieskolans yrkesämne skogsmaskiner.

Granskningens syfte är att granska om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning av om elever på gymnasieskolans yrkesprogram ges förutsättningar att uppnå ett gott yrkeskunnande, utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Uppsala yrkesgymnasium Jälla den 15 november 2023. Besöket genomfördes av utredarna Richard Plym och Anna-Carin Kostic.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- En lektionsobservation
- En gruppintervju med elever
- En intervju med yrkeslärare
- Två intervjuer med apl-handledare
- En intervju med enhetsrektor och programrektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt statistik som finns att tillgå om den aktuella skolenheten.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2024.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet skogsmaskiner i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområde finns.

Undervisningens innehåll

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Undervisningens form

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom området enligt följande:

- **Integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen, inklusive i samband med apl**

Rektorn behöver därför inleda ett utvecklingsarbete inom området.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **28 juni 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till [kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se](mailto: kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se). Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:1358) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Sammanfattning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i yrkesämnet skogsmaskiner i flera delar utformas för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande, men att utvecklingsområde finns.

Granskningen av undervisningens innehåll visar att undervisningen till stora delar ger eleverna förutsättningar att utveckla färdigheter och kunskaper som är viktiga för yrket, men att undervisningen inte innefattar gällande trafikregler. Vidare framgår att planeringen av undervisningen tar hänsyn till det innehåll elever möter under det arbetsplatsförlagda lärandet (apl) och den kunskapsutveckling som sker där. Undervisningen ger även eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Granskningen visar att undervisningen är både strukturerad och varierad samt att teori och praktik länkas samman på ett tydligt sätt. Undervisningen skapar förutsättningar för såväl delaktighet som reflektion. Lärarna ger stöd till elever som behöver det samt till elever som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling.

Granskningen visar däremot att ett jämställdhetsperspektiv endast delvis tas upp i undervisningen och inte i samband med apl.

Granskningen av undervisning om och för hållbar utveckling visar att frågor som rör hållbar utveckling tas upp i den teoretiska och praktiska undervisningen och att eleverna ges förutsättningar att analysera och reflektera kring hållbarhetsfrågor.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

Undervisningens innehåll

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens innehåll ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att elevernas arbetsuppgifter är autentiska och relevanta, och ger förutsättningar att utveckla specifika yrkeskunskaper. I bedömningen ingår att arbetsuppgifterna ger eleverna förutsättningar att hantera processer och situationer de kan möta i ett framtida yrkesliv och att det finns ett samband mellan skolförlagd och arbetsplatsförlagd undervisning. Genom undervisningen får också eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Motivering till bedömning

Uppgifter i undervisningen ger eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper som behövs i ett framtida yrkesliv, dock inte kunskaper om gällande trafikregler

Granskningen visar att eleverna får använda teknisk utrustning och att undervisningen utformas så att eleverna får öva på att hantera arbetsprocesser och situationer som de kan möta i ett framtida yrkesliv.

Av granskningen framkommer att eleverna får använda teknisk utrustning som exempelvis skotare och skördare i autentiska situationer samt genomföra olika typer av enklare reparationer av maskinerna när de är ute i fält. Vid en rundvandring i skolans lokaler visar läraren skolans servicehall och andra lektionssalar där underhåll och enklare reparationer av den tekniska utrustningen kan utföras. I servicehallen finns också flera simulatorer. Eleverna berättar att de har fri tillgång till simulatorerna och att de lärt sig grunderna i maskinkörning där. Eleverna berättar att de inte kör skogsmaskiner i trafik, men att det hänt någon gång när läraren var med. Läraren säger att maskinerna transporteras med trailer och att de därför inte tar upp gällande trafikregler i undervisningen.

Läraren berättar att branschen tagit fram ett filmmaterial kring säkerhet som de har diskussioner kring i klassrummet bland annat om säkerhetsavstånd. Eleverna berättar att de har pratat om trepunktsmetoden där man alltid ska ha tre kroppsdelar i maskinen. Läraren berättar att de säger till elever som inte har korrekt utrustning. Läraren berättar att de har diskuterat med andra skolor kring säkerhetsutrustning.

Vidare ger läraren exempel på att de arbetar med ergonomi på olika sätt, exempelvis genom att titta på en instruktionsfilm. Eleverna berättar att de pratat om att man ska sitta bekvämt i maskinerna och ställa in stolen efter sin kropp. Lärarna brukar också säga till eleverna att ta pauser och att då till exempel gå ett varv runt maskinen och titta efter läckor och skador.

Planeringen av uppgifter i undervisningen görs med hänsyn till den kunskapsutveckling som sker under apl

Granskningen visar att planeringen av uppgifter i undervisningen förbereder eleverna för arbetsuppgifter de möter under apl och ett kommande arbetsliv och att det finns former för att följa upp elevernas kunskapsutveckling under apl.

I intervjuer med lärare och apl-handledare framkommer att läraren planerar apl utifrån målen i ämnets kurser. Utifrån inskickad dokumentation framgår det att eleverna kan komma med förslag om arbetsplatser där de vill göra apl. Det framgår vidare att det är läraren som godkänner platserna för att säkerställa att eleverna får jobba med rätt kursmål. Såväl lärare som elever berättar att de förbereder apl på skolan. Apl-handledaren får information om eleven genom kontakt med läraren. Elever, lärare och apl-handledare berättar i intervju att läraren kommer på besök

och ringer till eleven under elevens apl-period. När lärare gör besök på apl-platsen får eleverna utföra uppgifter som läraren bedömer på plats. Vidare framkommer det i granskningen att eleverna under sin apl för loggbok där de beskriver vad de har gjort samt reflekterar kring vilka problem de stött på och hur de löst det. Efter elevens apl-period ger apl-handledaren omdömen som läraren får ta del av och som sedan ligger till grund för betygen. Lärare och apl-handledare berättar i intervju att det genomförs trepartssamtal där de diskuterar hur det hade gått för eleven. Apl-handledare uppger vidare att hen och läraren pratat om hur det gått för eleven under apl-perioden och vad eleven behöver träna på. Läraren berättar också att undervisningen anpassas utifrån vilka moment som eleven fått genomföra under sin apl-period.

Eleverna får förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk genom arbetsuppgifter och genomgångar

Eleverna berättar att läraren brukar ha genomgångar med olika begrepp och ord på tavlan. Ibland suddar även läraren bort orden och därefter får eleverna repetera orden. I intervjuerna framkommer att läraren först tar upp ord och begrepp teoretiskt i klassrummet och sedan får de använda sig av dem i fält. Vidare beskriver läraren att de går igenom trakttdirektiv där det är mycket olika begrepp och läraren ställer frågor till eleverna om orden. Läraren berättar också att eleverna skriver loggbok i slutet av lektionerna och även under apl. I loggboken ska eleverna exempelvis skriva om arbetsuppgifter och problem som uppstått samt lösningar på problemen. Under den lektionsobservation som Skolinspektionens utredare genomförde tog läraren flera gånger upp olika begrepp och ställde kontrollerande frågor till eleverna för att säkerställa att de kunde begreppen. De intervjuade eleverna berättar vidare att lärarna använder yrkesspråket fortlöpande och att eleverna under utbildningens gång tillägnar sig begrepp och uttryck som de lärt sig.

Undervisningens form

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningens form ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är varierad och strukturerad och en tydlig koppling mellan teori och praktik. Det finns en röd tråd mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Motivering till bedömningen

Undervisningen är strukturerad och varierad och det finns en tydlig koppling mellan teori och praktik

Granskningen visar att det finns en struktur och variation i undervisningen och att teori och praktik länkas samman.

Av granskningen framgår att undervisningen är strukturerad. Eleverna berättar att de praktiska lektionerna vanligen börjar med en teorigenomgång av det som eleverna ska arbeta med under dagen och den trakt de ska arbeta med. Efter genomgången går läraren och eleverna ut och tittar på svårigheterna i terrängen och därefter tilldelas eleverna en maskin. Läraren kan ibland avbryta körningen för en genomgång om något särskilt dykt upp. Läraren säger att eleverna skriver loggbok i slutet av dagen.

Vidare framgår det av granskningen att undervisningen är omväxlande med olika typer av arbetsuppgifter. Eleverna berättar att de i början av utbildningen har lektioner inne på skolan där läraren varvar teoretiska genomgångar med praktiska simulatorövningar. Ju längre eleverna kommer i utbildningen desto mer lektioner i fält har eleverna. Läraren beskriver att undervisningen anpassas efter elevernas progression vilket bidrar till variation. Utöver det berättar läraren att skolan får olika trakter att arbeta på samt att eleverna får göra studiebesök på bland annat småskaliga skogsbruk och hos olika maskintillverkare. Skolinspektionens utredare kunde vid den observerade lektionen se att läraren bland annat använde sig av modeller av maskiner för att visa eleverna hur de skulle köra i skogen. Eleverna fick också visa hur de skulle köra ute i fält. Under den observerade lektionen gick läraren igenom det eleverna skulle göra under dagens lektion genom att visa moment via en projektor, bland annat hur man kan fälla träd.

Granskningen visar vidare att det finns ett samband mellan teori och praktik i undervisningen. Eleverna berättar att de har haft hela teoridagar i skolan. Då har läraren genomgång på tavlan och ibland tittar de på filmklipp samtidigt som läraren ställer frågor om undervisningsmaterialet. Eleverna beskriver vidare att de har en grundlig teori i början av utbildningen och att det sedan blir mer praktiskt arbete. Läraren berättar att de använder simulatorerna för att lära eleverna grunderna i maskinkörning och efter det följer övningar i fält med maskiner som skotare och skördare. Läraren berättar att de brukar gå igenom lektionen teoretiskt först och sedan följer de upp det praktiskt i fält. Skolinspektionens utredare kunde under den observerade lektionen se att en maskininstruktör hänvisade till teorigenomgången under det praktiska genomförandet när de pratade om kulturstubbar. Utifrån inskickade uppgifter framgår det att eleverna får reflektera över olika val i deras framtida yrkesutövning genom att bland annat få göra rollspel med olika yrkesroller som finns i branschen.

Undervisningen tar hänsyn till elevernas behov och förutsättningar

Granskningen visar att undervisningen läggs upp på samma sätt för eleverna, men att det finns utrymme för att göra anpassningar utifrån elevers behov.

Eleverna berättar att läraren bland annat kan ge stöd genom att sitta med i maskinen och ge råd kring körningen. Vidare berättar eleverna att läraren märker om eleverna behöver hjälp när de kör maskinerna och kan ringa upp och fråga hur det går. Läraren berättar att hen är tillsammans mycket mer med eleven i fält om eleven behöver det och jobbar med formativ bedömning. Vidare säger läraren att de oftast är fler än en lärare i skogen vilket gör att eleven kan få mer tid om den behöver det.

Såväl elever som lärare berättar att eleverna får utmaningar om de ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. En utmaning kan vara att köra på ställen där marken är mjuk, eller att läraren ger eleven en arbetsuppgift som går ut på att lista ut hur man ska köra då det finns slätare och svårare vägar att välja. Eleverna beskriver också att en annan utmaning de kan få är hur de ska lägga lasset på ett bra sätt utan att behöva lasta av. Eleverna säger att det alltid är något nytt, inget är likadant och det är många saker att tänka på. Skolinspektionens utredare kunde vid lektionsobservationen också se att en elev som kommit längre i sin körning fick åka iväg för att öva på att köra en skördare.

Eleverna får reflektera över sin arbetsprocess och ges möjlighet till delaktighet i undervisningen

Granskningen visar att eleverna ges möjligheter till att reflektera över sin arbetsprocess och till delaktighet i undervisningen. Under den lektionsobservation som Skolinspektionens utredare genomförde noterades att eleverna löpande får reflektera över olika val de gör när de planerar sitt arbete, till exempel hur de på bästa sätt ska välja körväg. Läraren berättar att när de är ute i skogen så har de uppsikt över eleverna, är tillgängliga och tittar på elevernas arbetsuppgifter och reflekterar tillsammans med eleverna. Läraren berättar i intervju att eleverna avslutar dagen med att reflektera över dagens moment i en loggbok. Eleverna berättar att läraren ofta frågar eleverna hur de skulle ha gjort i en viss situation och sen ger läraren förslag på hur man kan göra. Det framkommer både i elev- och lärarintervjun att eleverna kan påverka undervisningen genom att komma med olika förslag och idéer. Läraren berättar att eleverna får vara med och ge förslag på uppgifter. En elev önskade till exempel under den observerade lektionen att få köra skördare, vilket hen också fick.

Ett jämställdhetsperspektiv med koppling till yrkeslivet tas sällan upp i undervisningen

Granskningen visar att undervisningen endast delvis synliggör och problematiserar frågor utifrån ett jämställdhetsperspektiv kopplat till yrket. Diskussionerna om

arbetsmiljö handlar enligt eleverna mer om frågor som är kopplade till produktionstakt och marknadsföring av inriktningen än jämställdhetsfrågor kopplade till yrket.

Läraren berättar att hen beskriver hur kulturen i branschen kan vara för eleverna. Det finns en kultur som kan vara destruktiv kring språk och fördomar och läraren lyfter det med eleverna. Vidare säger läraren att de inte pratar så mycket om könsnormer i undervisningen, och att det inte finns några specifika inslag i undervisning utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I elevintervjun ger eleverna exempel på att de på olika sätt har pratat om att det är få kvinnor som söker sig till yrket och inriktningen på programmet. Utöver exempel om marknadsföring säger eleverna att de inte pratar om jämställdhet i undervisningen. Vad gäller yrkeskultur och arbetsmiljö säger eleverna att läraren tagit upp att de ska producera så mycket som möjligt och att de ska vara duktiga maskinförare. Däremot framgår inte av Skolinspektionens intervjuer att undervisningen i övrigt innehåller moment där eleverna får möjlighet att problematisera föreställningar om kön kopplat till arbetsliv och yrkeskultur.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Här bedöms i vilken utsträckning undervisning om och för hållbar utveckling ger förutsättningar för eleverna att utveckla ett gott yrkeskunnande. Undervisning av hög kvalitet utmärks av att den är utformad för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet. Undervisningen ger också verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen finns genomgående ett hållbarhetsperspektiv som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Motivering till bedömningen

Undervisningen ger eleverna möjligheter att utveckla en förståelse för hållbar utveckling

Granskningen visar att olika aspekter av hållbar utveckling tas upp i undervisningen och att eleverna ges förutsättningar att göra val med koppling till hållbar utveckling.

Eleverna berättar i intervju att de diskuterat med läraren att de ska tänka på naturen och till exempel kulturlämningar när de kör maskiner och att lärarna lagt extra vikt på det. Läraren har tagit upp att det är viktigt att ta hänsyn till naturvärden så att det inte blir markskador när de kör. Eleverna har fått en arbetsuppgift där de övat på att lägga ut en kavelbro av virket för att skydda marken när de kör. Läraren berättar även att eleverna fått reflektera över hur stora maskiner påverkar flora och fauna och hur man förvaltar naturen. Läraren berättar

i intervju att hen tar upp frågor med eleverna som rör bland annat naturhänsyn, som att inte förstöra vattendrag och mark. Eleverna berättar att de reflekterat över hur branschen kommer se ut i framtiden och att de tror att de flesta maskiner kommer att gå på el.

Eleverna berättar även att de får reflektera över hur de ska köra maskinerna mer ekonomiskt bland annat genom att undvika onödiga rörelser med maskinen och att man ska åka nära det virke man ska plocka upp för att minska körningen. Eleverna berättar vidare att det är viktigt att fylla skotaren med virke när man kör så att man inte behöver köra flera vändor. Läraren berättar att eleverna får undervisning om att arbeta med arbetsredskap på ett effektivt och ekonomiskt sätt. I undervisningen tar läraren också upp att skogsbruket är bra för Sveriges ekonomi och att eleverna ska köra ekonomiskt.

Identifierat utvecklingsområde

Undervisningens innehåll

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom området, men vill framhålla vikten av att undervisningen utgår från hela ämnets syfte och allt centralt innehåll i ämnets kurser. Detta innebär att undervisningen i ämnet skogsmaskiner ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande: Förmåga att manövrera och köra fordon och fordonskombinationer i trafik och i terräng på ett säkert, ansvarsfullt och miljöanpassat sätt samt kunskaper om gällande trafikregler.

Undervisningens form

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att undervisningen behöver utvecklas inom följande:

- **Integrera ett jämställdhetsperspektiv i undervisningen, inklusive i samband med apl**

Av läroplanen framgår att lärare ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val.¹ Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.² Skolans demokratiuppdrag innebär bland annat att stärka elevernas kunskaper om makt och inflytande och tydliggöra att alla elever ska ha likvärdigt utrymme, i skolan,

¹ Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

² Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

arbetslivet och i samhället i stort. Betydelsen av ett jämställdhetsperspektiv i yrkesrollen lyfts i Skolverkets stödmaterial nedan.

Regeringens övergripande mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.³ För skogsnäringen innebär det till exempel att kvinnor och män ska ha lika förutsättningar att utbilda sig och arbeta inom skogssektorn samt vara aktiva skogsägare.⁴

Av granskningen framgår att ett jämställdhetsperspektiv kopplat till yrkeslivet sällan synliggörs och problematiseras i undervisningen. Genom att systematiskt synliggöra jämställdhetsfrågor kopplade till skogsbranschen och i samband med apl kan undervisningen förbereda eleverna för deras kommande yrkesliv. Det kan ge eleverna förutsättningar att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om kön.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger lärare förutsättningar att utveckla undervisningen så att ett jämställdhetsperspektiv integreras, även i samband med apl. I anslutning till detta kan lärare med fördel reflektera över hur normer och föreställningar om kön påverkar yrkesrollen, och hur eleverna kan få möjlighet att problematisera exempelvis jargong och eventuell så kallad machokultur vid arbetsplatserna. Lärare och elever kan också inför apl prata om hur föreställningar om könsroller kan ta sig uttryck och påverka arbetsmiljön och yrkeskulturen. Skolverket har material som kan användas i detta, se [Aktivt jämställdhetsarbete i skolan - Skolverket](#) och [Jämställdhet i apl - Skolverket](#).

Undervisning om och för hållbar utveckling

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom området.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Tilda Lindell, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Richard Plym. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Anna-Carin Kostic och utredare Ewa Mölleryd deltagit.

³ Sveriges jämställdhetspolitiska mål. [Mål för jämställdhet - Regeringen](#)

⁴ Skogsstyrelsen (2023) [17 vägar till en mer jämställd skogssektor. Rapport från regeringsuppdraget. "Genomförande av åtgärder för en jämställd skogsnäring" \(skogsstyrelsen.se\)](#)

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Granskningens frågeställning:

- I vilken utsträckning utformas undervisningen i yrkesämnet för att eleverna ska kunna utveckla ett gott yrkeskunnande?

Granskningens kvalitetskriterier:

Undervisningens innehåll

Uppgifter i undervisningen är autentiska och relevanta och ger förutsättningar för att utveckla specifika yrkeskunskaper. Uppgifter i undervisningen ger eleverna förutsättningar att hantera arbetsprocesser och situationer som de kan möta i ett framtida yrkes liv. Planeringen av uppgifter i undervisningen görs med hänsyn till vilka arbetsuppgifter eleverna utför under apl. Genom undervisningen ges eleverna förutsättningar att utveckla ett yrkesspråk.

Undervisningens form

Undervisningen är varierad och strukturerad. Undervisningen har en tydlig integrering mellan teori och praktik samt mellan undervisningen i skolan och det arbetsplatsförlagda lärandet. I undervisningen tas hänsyn till varje enskild elevs behov och förutsättningar för att nå ett gott yrkeskunnande. Eleverna görs kontinuerligt delaktiga och ges utrymme för reflektion i undervisningen. Jämställdhetsperspektivet integreras i undervisningen, inklusive i samband med apl.

Undervisning om och för hållbar utveckling

Undervisningen utformas för att ge eleverna en fördjupad förståelse för hållbar utveckling inom yrkesområdet, samt verktyg för att observera och analysera hållbarhetsfrågor som är av vikt för yrkeskunnandet. I undervisningen anläggs kontinuerligt hållbarhetsperspektiv på ett sätt som förbereder eleverna för att kunna göra självständiga och reflekterade val i det framtida yrkeslivet.

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt skollagen 2010:800 ska utbildningen i gymnasieskolan utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och en bas för rekrytering till högskolesektorn.⁵ Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.⁶ Yrkesprogrammen ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande.⁷ Av gymnasieförordningen framgår att arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor.⁸

I läroplanen anges att det är skolans ansvar att varje elev på ett nationellt yrkesprogram inom gymnasieskolan ges möjlighet att uppnå kraven för en yrkesexamen, som innebär att eleven har uppnått en av branschen godtagbar nivå av yrkeskunnande för att vara väl förberedd för yrkeslivet.⁹

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.¹⁰ Rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar.¹¹

Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Rektorn har som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna ett ansvar för skolans resultat och inom givna ramar ett särskilt ansvar för bland annat följande. Att utbildningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv och att den organiseras så att den ger utrymme för eleverna att mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet. Att lärare och annan personal får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹²

Av läroplanen framgår vidare att läraren i undervisningen ska skapa en sådan balans mellan teoretiska och praktiska kunskaper som främjar elevernas lärande samt utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång. Läraren ska också stimulera, handleda och stödja eleven samt i undervisningen beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och

⁵ 15 kap. 3 § skollagen (2010:800).

⁶ 16 kap. 3 § skollagen.

⁷ 16 kap. 16 § skollagen.

⁸ 4 kap. 12 § gymnasieförordningen (2010:2039).

⁹ Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan (Lgy11), avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹⁰ 2 kap. 9 § skollagen

¹¹ 3 kap. 14 § skollagen

¹² 4 kap. 4 § skollagen, Lgy 11, avsnitt 2.6, Rektorns ansvar

annan forskning. Vidare ska lärare synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter och val.¹³ Hänsyn ska tas till elevernas olika förutsättningar och behov. Eleverna ska uppmuntras att utveckla sina förmågor och intressen utan att begränsas av föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt.¹⁴

I läroplanen framgår att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att "observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån perspektivet hållbar utveckling".¹⁵ Vidare återfinns i examensmålen för Naturbruksprogrammet och Restaurang- och livsmedelsprogrammet skrivningar kring hållbar utveckling. I examensmålen för Restaurang- och livsmedelsprogrammet framgår att utbildningen ska leda till en fördjupad förståelse av de etiska frågor som livsmedelshantering, försäljning och hållbar utveckling ställer. De etiska frågeställningarna ska även omfatta de tidigare stegen i produktionskedjan, som djurhållning, odling, transport och förädling. Av examensmålen för Naturbruksprogrammet framgår bland annat följande. Att bruka naturen på ett sätt som främjar hållbar utveckling och vårdar ekosystemen ställer krav på såväl biologiska och ekologiska som tekniska och ekonomiska kunskaper. Utbildningen ska utveckla elevernas förståelse av naturens mångfald och hur olika verksamheter använder och påverkar naturen och biologiska processer. I detta ingår också kunskaper om olika energiformer och om energiomsättning. Utbildningen ska ge eleverna möjligheter att kritiskt granska och reflektera över hur vi kan bruka naturen för en hållbar utveckling.¹⁶ I ämnesplanerna för ämnena skogsmaskiner¹⁷ respektive bageri- och konditorikunskap¹⁸ finns en beskrivning av ämnet som helhet, ämnets syfte med målpunkter, och en beskrivning av de kurser som ingår i ämnet. För varje kurs finns centralt innehåll och betygskriterier.

¹³ Lgy 11, avsnitt 2.1, Kunskaper, Riktlinjer.

¹⁴ Lgy 11, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppgifter, En likvärdig utbildning.

¹⁵ Lgy11, avsnitt 2.1 Kunskaper, Mål.

¹⁶ Förordning (SKOLFS 2010:14) om examensmål för gymnasieskolans nationella program med bilaga. Enligt 1 § ska de examensmål som framgår av bilagan till förordningen gälla för gymnasieskolans nationella program. Dessa mål gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

¹⁷ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet skogsmaskiner i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2014:69).

¹⁸ Skolverkets föreskrifter om ämnesplan för ämnet bageri- och konditorikunskap i gymnasieskolan och inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå (SKOLFS 2010:64).